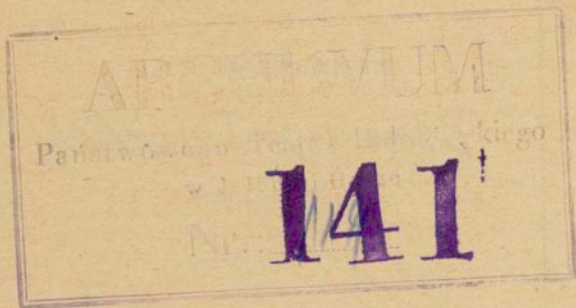

119

PAŃSTWOWY
T E A T R
DOLNOŚLĄSKI
W JELENIEJ GÓRZE

P R O G R A M

Cena 0,70 zł

PAŃSTWOWY TEATR DOLNOŚLĄSKI
W JELENIEJ GÓRZE

D y r e k t o r :   Kierownik artystyczny:
ANTONI BILICZAK   TADEUSZ ZUCHNIEWSKI

KAZIMIERZ KORCELLI

Dom na Twardej

Sztuka w 3 aktach

PREMIERA 17 LUTEGO 1955 ROKU

OD AUTORA

Akcja niniejszej sztuki rozpoczyna się na progu roku 1943, kończy się pod koniec tego samego roku; nie jest to jednak sztuka o okupacji.

Miejscem akcji jest dom przy ulicy Twardej, na tej samej ulicy, gdzie w domu pod Nr 22 odbyło się historyczne posiedzenie Krajowej Rady Narodowej; echa tego posiedzenia grają w niektórych partiach aktu trzeciego — sztuka nie jest jednak o K. R. N.

Sztuka pt. „Dom na Twardej” jest o ludziach, o ludziach, którzy w r. 43 mieszkali na ul. Twardej w Warszawie; ludzie ci, jak wszyscy w Warszawie i w kraju, żyli w czasie okupacji, w czasie egzekucji ulicznych i narastającego ruchu oporu, w czasie skłócenia politycznego i rozkładu kół, które niepomnie Września orientowały się wciąż na tzw. „rząd” londyński, w czasie wreszcie, gdy na wschodzie pod ciosami Armii Czerwonej padała potężna hitlerowska, a w kraju ruch rewolucyjny nabierał coraz większej siły i dojrzałości.

Sztuka mówiąca o ludziach zamieszkałych w Warszawie w r. 43 nie może milczeć o takich sprawach jak: okupacja, rozkład pewnych kół politycznych, konsolidacja ruchu rewolucyjnego, zwycięstwa Armii Czerwonej, KRN.

Te ogólne sprawy i obiektywne procesy, historycznie sprawdzone, znajdują swoiste odbicie w charakterze i nerwach postaci scenicznych, w zdarzeniach i atmosferze sztuki, w losach ludzkich.

Sztuka teatralna — jak trafnie to sformułowano w toku dyskusji wśród pisarzy radzieckich — nie może być „wieszakiem do ideologii”, sztuka, jak wiadomo, ukazuje ludzi, — jeśli ludzie będą prawdziwi, wraz z nimi wejdzie na scenę prawda tamtych czasów i spraw, teatr posługując się konkretnymi a nie gadaniem „w ogóle”, w realistycznej kompozycji ujawnia się siła uogólnienia i typowość zjawiska.

Nie moją rzeczą jest sądzić, o ile ten zamiar autorski został urzeczywistniony czyli napisany, a następnie przez teatr pokazany.

Sztuka mogłaby nosić tytuł „Odejście Korbuta”, a jeszcze ściślej „Odejście Korbuta i innych”, ponieważ w centrum uwagi autorskiej jest sprawa zejścia z widowni klasy przeżytej i historycznie skończonej;

OSOBY:

JAN KORBUT	— EDWARD ŁADA-CYBULSKI
MONIKA, jego córka	— DANUTA GALLERT
ANTOSIOWA	— IRENA ORZECKA
FRANKOWSKI	{ STANISŁAW POSIADŁOWSKI
	{ ZYGMUNT WACŁAWEK
ADAM	— FRANCISZEK PIECZKA
JÓZEF SOWA	{ ZBIGNIEW BOGDAŃSKI
	{ WŁODZIMIERZ WILKOSZ
ŁADA	— ANTONI BILICZAK
KLARA	— HALINA PRUSZYŃSKA
GUSTAW	— EUGENIUSZ ROBACZEWSKI
WROŃSKI	— KLEMENS MYCZKOWSKI
HRABINA	— JADWIGA JANCZEWSKA
PORAJ	— KAROL CHORZEWSKI
ZUZA	— BARBARA GRUZIŃSKA
BRUK	{ — WŁADYŚŁAW MADEJ
	{ — STANISŁAW SZYMCZYK

Reżyseria:
TADEUSZ ZUCHNIEWSKI

Asystent reżysera:
EDWARD ŁADA-CYBULSKI

Scenografia:
WŁODZIMIERZ HŁAWSKI

Kierownik literacki: JAN NEPOMUCEN MILLER

Początek przedstawienia punktualnie o godz. 19.30   Koniec przedstawienia o godz. 22.30

odchodzi Korbut i inni lecz ziemia polska nie zostaje bez dziedzica: nowe siły społeczne wkraczają do historii, akcentem optymistycznym naszych nowych dziejów jest sprawa powołania do życia Krajowej Rady Narodowej.

Sztuka, która nie jest sztuką o KRN, bo mówi o zgraniu się i odejściu Korbuta i innych, nie może jednak na końcu swego dramatycznego toku nie ukazać tego światła, jakie zajaśniało pod koniec mrocznego roku 1943 tj. faktu powołania do życia KRN.

Ale idzie tu jedynie o końcowy akcent, o zaznaczenie nowej drogi, a nie o dramatyczne opracowanie zagadnienia.

W teatrze gra nie tylko to, co ukazujemy na scenie, w teatrze gra również to, co widz przynosi z sobą, suma jego wspomnień i doświadczeń; wystarczy, by teatr zaapelował do tych wspomnień i doświadczeń i spektakl gra wtedy wzmocnionymi barwami. Idzie mi tu o rzecz dość istotną: w sztuce, której rama czasowa zamyka się na końcu grudnia 43 roku, nie mogłem — nie schodząc z gruntu realizmu — ukazać znaczenia powołania KRN w tej perspektywie, jaką dały jej dopiero lata następne, zwycięskie lata polskiej rewolucji i lata budowania państwa ludowego. Tę perspektywę właśnie przynosi z sobą widz do teatru, wiedzę o latach, które nastąpiły po 31 grudnia 43 roku, wiedza ta uzupełnia sztukę, uzupełnia spektakl teatralny.

Kazimierz Korcelli

TŁO HISTORYCZNE „DOMU NA TWARDEJ”

(Notatka)

„Dom na Twardej”, jak piszę o tym na innym miejscu, jest sztuką nie o postaciach historycznych, ale o zwykłych ludziach mieszkających w 1943 roku na jednej z ulic Warszawy. Ale najzwyczajni nawet ludzie żyją w ramach społeczeństwa, na konkretnym świecie. A świat ma swoją historię. Ludzie nie są wolni od społeczeństwa, ani od historii.

Zaznaczamy przeto tu szkielet:

Akt pierwszy „Domu na Twardej” dzieje się pod koniec stycznia 1943 roku. Jest to czas, kiedy terror okupanta hitlerowskiego przybiera na sile. Ale jednocześnie wzrasta siła ruchu oporu polskiego. Jest to frontie wschodnim są to dni poprzedzające kapitulację armii marszałka von Paulusa pod Stalingradem.

Akt drugi dzieje się dnia 15 lipca 1943 roku. Terror faszystowski rośnie, lecz umęczona Warszawa zdobywa się na codzienne akty bohaterstwa. Oddziały Gwardii Ludowej, doły Armii Krajowej i cywilna ludność prowadzą nieustanną walkę z hitlerowskim najeźdźcą.

Na frontie wschodnim armie Hitlera cofają się pod zwycięskim naporem Armii Czerwonej, trwa właśnie gigantyczna bitwa w rejonie Orzeł — Kursk.

W światku politycznym londyńskiej emigracji zamieszanie: po śmierci generała Sikorskiego epigoni Piłsudskiego dorwali się do władzy i z akcji antyradzieckich uczynili rację stanu. Kurs antyradziecki przeiniesiony został również na teren kraju. W momencie, gdy na ziemi radzieckiej działał już Związek Patriotów Polskich, a Armia Czerwona wraz z Wojskiem Polskimniosła skatowanej Polsce wolność, delegatura „rządu” londyńskiego uruchamiała wszelkie swe agentury do walki z polską rewolucją i ze Związkiem Radzieckim, jedną z tych agentur był osławiony Komitet Antykomunistyczny tzw. „Antyk”.

Jednocześnie w Warszawie i kraju lała się krew patriotów walczących o wolność; w pierwszych szeregach walczących szli rewolucjoniści.

Dnia 15 lipca 43 roku na Placu Żelaznej Bramy w Warszawie oddział Gwardii Ludowej obrzucił granatami tramwaj wypełniony hitlerowcami. W akcji tej zginął Adam, jedna z postaci scenicznych sztuki.

Dziś na tym miejscu na pamiątkę boju wisi brązowa tablica.

Akt trzeci dzieje się 31 grudnia 43 r.

Zwycięska ofensywa Armii Czerwonej trwa, a w Warszawie, w domu przy ul. Twardej 22, przedstawiciele ugrupowań demokratycznych powołały do życia reprezentację polityczną Narodu Polskiego — Krajową Radę Narodową; historycznemu posiedzeniu przewodniczył przedstawiciel Komitetu Centralnego Partii — Obywatel „Janowski”, którego prawdziwe nazwisko brzmi: Bolesław Bierut.

K. K.

KAZIMIERZ KORCELLI

Kazimierz Korcelli należy do najwybitniejszych polskich dramaturgów współczesnych. Szeręg teatrów wystawiało w ciągu minionego dzieściolecia jego sztuki. Prapremiera komedii Korcellego pt. „Papuga” odbyła się w roku 1946 na scenie Państwowego Teatru Polskiego w Warszawie w reżyserii Juliusza Osterwy. Niedługo później wystawił „Papugę” Bronisław Dąbrowski w Teatrze im. Stanisława Wyspiańskiego w Stalino.

Następną sztuką Korcellego był „Bankiet”. Prapremiera tej sztuki odbyła się w roku 1949 w Państwowym Teatrze Wojska Polskiego w Łodzi w reżyserii Leona Schillera.

Na Festiwal Polskich Sztuk Współczesnych w roku 1951 napisał Korcelli sztukę pt. „Dzień na prowincji”. Nie zdobyła ona sobie większego powodzenia i ustępowała zarówno „Papudze” jak i „Bankietowi”. Jej prapremiera odbyła się w Państwowym Teatrze w Gnieźnie w roku 1952.

Podobnie jak wielu innych pisarzy polskich sięgnął Korcelli następnie do tematyki historycznej. Napisał w roku 1952 sztukę pt. „Stefan Czarniecki i jego żołnierze”. Rolę Czarnieckiego grał Wojciech Brydziński. Miała ona duże powodzenie. Prapremiera odbyła się w Teatrze Wojska Polskiego w Warszawie w reżyserii Ludwika Rene, duże powodzenie zaś miała w Poznaniu, w Łodzi i w innych miastach Polski.

W roku 1954 pisze Korcelli nową sztukę na konkurs ogłoszony w związku z 10-leciem Polski Ludowej przez Ministerstwo Kultury i Sztuki i Związek Literatów Polskich. Jest nią „Dom na Twardej”. Prapremiera sztuki odbyła się prawie jednocześnie około 22 Lipca br. w kilku teatrach: Łodzi, Lublinie, Białymstoku i Zielonej Górze.

Poświęcona tematyce rozkładu burżuazji polskiej i rodzenia się władzy ludowej, pełna dramatycznych spięć i konfliktów oraz żywych, prawdziwych, pełnokrwistych postaci jest nowa sztuka Korcellego poważną pozycją w naszej dramaturgii współczesnej. Jury konkursu, o którym wyżej wspominaliśmy nie przyznało żadnej pierwszej nagrody. Natomiast drugą nagrodę konkursu podzieliła sztuka Korcellego ze sztuką Jurandota „Takie czasy”. Można więc uważać ją za jedną z najlepszych sztuk ostatniego okresu.

Obecnie pracuje Korcelli nad nową sztuką o Komunie Paryskiej.

J. K.